

علائم پوستی ناشی از عقرب گزیدگی: گزارش مورد

مقدمه: عقرب‌ها از قدیمی‌ترین جانوران زهرآگین روی کره زمین شناخته می‌شوند. عقرب گزیدگی یک مشکل مهم بهداشت عمومی در بسیاری از نقاط جهان از جمله کشور ایران محسوب می‌شود.

گزارش مورد: در این گزارش یک زن ۴۹ ساله معرفی می‌شود که با شکایت واکنش‌های پوستی در ناحیه ران پا به بیمارستان مراجعه کرد. بیمار درد موضعی همراه با سوزش شدید را بلافاصله پس از عقرب گزیدگی توصیف کرد که به سرعت در سرتاسر ران پای او بعد از یک ساعت منتشر شد. یافته‌های بالینی در این مطالعه نشان داد که بعد از گذشت ۲۴ ساعت محل عقرب گزیدگی دچار واکنش‌های التهابی و قرمزی شد. بیمار بلافاصله بعد از عقرب گزیدگی به بیمارستان مراجعه کرد و درمان با سرم ضدسم عقرب پنتاوالان به صورت تزریق وریدی انجام شد. همچنین بیمار طی دوره درمان از پماد موپروسین جهت استفاده موضعی برای از بین بردن التهاب پوستی، لوسیون موضعی مومتازون جهت رفع التهاب، ترمیم کننده نیواشا و لوسیون بدن ایروکس استفاده کرد. تقریباً یک هفته پس از حادثه، علائم موضعی و سیستمیک از بین رفت. بلافاصله بعد از عقرب گزیدگی محل استراحت چک، نمونه عقرب جمع‌آوری و گونه هونتوتا جاپاکاری (Hottentotta jayakari) تشخیص داده شد.

نتیجه‌گیری: با توجه وجود موارد عقرب گزیدگی در کشور، جهت پیشگیری و کنترل آن نیاز به افزایش آگاهی و دانش عمومی افراد در معرض خطر به منظور کاهش خطرات احتمالی لازم است. علاوه بر این‌ها افزایش آگاهی بین پزشکان به‌ویژه جامعه درماتولوژیست‌ها از علائم پوستی این بندپای خطرناک به‌عنوان متخصصان درمانگر می‌تواند در تسریع روند درمان کمک کننده باشد.

کلیدواژه‌ها: واکنش پوستی، عقرب گزیدگی، گزارش مورد

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۹/۲۰ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۹/۲۸

پوست و زیبایی؛ پاییز ۱۴۰۳، دوره ۱۵ (۳): ۲۳۲-۲۲۷

سیدمحسن محبی نودز^۱
علیرضا زارع کاریزی^۱
بیبا قادری^۱
شهرزاد آقابابایی^۲
اسماعیل علیزاده^{۱*}

۱. گروه بیولوژی و کنترل ناقلین بیماری‌ها، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
۲. مرکز تحقیقات بیماری‌های عفونی و گرمسیری، پژوهشکده بهداشت هرمزگان، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران

نویسنده مسئول:
اسماعیل علیزاده

تهران، خیابان پورسینا، دانشکده بهداشت، گروه بیولوژی و کنترل ناقلین بیماری‌ها پست الکترونیک:

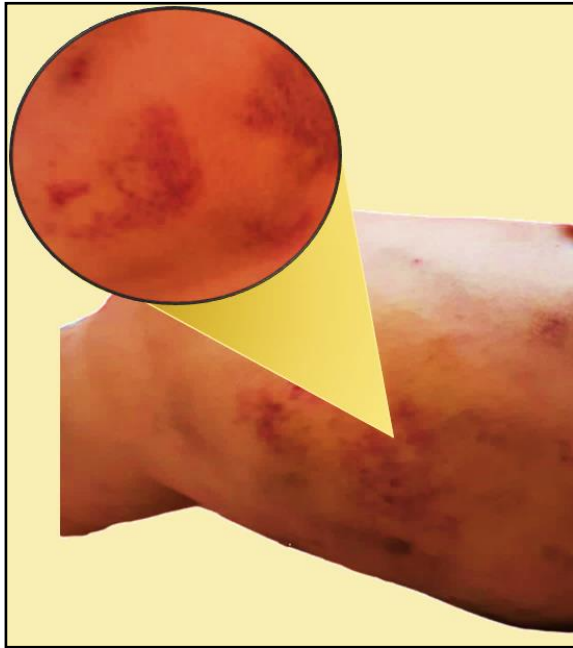
ismaeil.alizadeh@yahoo.com

تعارض منافع: اعلام نشده است.

مقدمه

عقرب‌گزیدگی یک مشکل مهم بهداشت عمومی در بسیاری از نقاط جهان از جمله کشور ایران محسوب می‌شود^۱. بیش از ۲/۵ میلیارد نفر در معرض خطر عقرب گزیدگی در سراسر جهان قرار دارند^۲. در ایران به دلیل شرایط اقلیمی و اکولوژیکی، گونه‌های عقرب بسیار متنوع هستند و پراکنش بالایی در سراسر کشور دارند. تاکنون ۱۱ گونه عقرب در ایران خطرناک شناسایی شده است که از این تعداد تنها سه گونه

عقرب‌ها جانوران زهرآگینی هستند که متعلق به شاخه Arthropoda، کلاس Arachnida و راسته Scorpionida می‌باشند. این بندپایان از قدیمی‌ترین موجودات روی کره زمین شناخته می‌شوند، به طوری که فسیل‌های کشف‌شده از آن‌ها مربوط به ۴۳۵ میلیون سال پیش است که متعلق به دوره سیلورین هستند. این جانوران سمی در سراسر کره زمین به‌استثنای قطب جنوب پراکنده هستند^۱.

شکل ۱: واکنش پوستی التهابی ناشی از عقرب گزیدگی بر روی ران پای فرد بیمار.

مومتازون جهت رفع التهاب، ترمیم‌کننده نیوآشا و لوسیون بدن ایروکس استفاده کرد. تقریباً یک هفته پس از عقرب گزیدگی، علائم موضعی و سیستمیک از بین رفت.

شناسایی نمونه عقرب

بلافاصله بعد از عقرب گزیدگی محل استراحت بیمار توسط همراهان چک و گونه‌ای از عقرب در اطراف محل استراحت فرد بیمار پیدا شد. سپس نمونه جمع‌آوری شد و پس از شناسایی‌های صورت گرفته نمونه مربوط به عقرب گونه هوتنتوتا جایاکاری (*Hottentotta jayakari*) تشخیص داده شد (شکل ۲).

بحث

با توجه به موقعیت جغرافیایی ایران، تا به حال گزارشات زیادی از عقرب گزیدگی توسط گونه‌های مختلف عقرب ثبت شده است. عقرب گزیدگی علاوه بر ایجاد واکنش‌های پوستی موضعی قابل توجه همچون قرمزی، التهاب و نکروز، ممکن باعث ایجاد مسمومیت و حتی گاهی سبب مرگ در افراد حساس شود. در

وجود دارد که مرگومیر ناشی از آن‌ها گزارش شده است و به ترتیب شامل گونه *Hemiscorpius lepturus* در غرب و جنوب غرب، گونه *Hemiscorpius acanthocercus* در جنوب و گونه *Androctonus crassicauda* در تمام نقاط ایران به جز نواحی شرقی سیستان و بلوچستان پراکنده شده‌اند.^۴ سالانه حدود ۴۰ تا ۵۰ هزار مورد عقرب گزیدگی در ایران گزارش می‌شود.^۱ علاوه بر موارد نادر مرگومیر می‌توان گفت که مسمومیت ناشی از عقرب گزیدگی می‌تواند عوارض جدی و متنوعی ایجاد کند که شامل آسیب به قلب، ریه، کلیه، سیستم عصبی مرکزی و اختلال در لخته‌سازی خون است.^۵ در این مقاله موردی، برای اولین بار از ایران یک مورد واکنش پوستی به دلیل عقرب گزیدگی ناشی از گونه هوتنتوتا جایاکاری (*Hottentotta jayakari*) را در ناحیه ران پای یک زن از استان فارس گزارش می‌کنیم.

گزارش مورد

بیمار یک زن ۴۹ ساله بود که شب هنگام استراحت در استان فارس در پاییز ۱۴۰۳ دچار عقرب گزیدگی شد. بیمار درد موضعی همراه با سوزش شدید را بلافاصله پس از عقرب گزیدگی توصیف کرد که به سرعت در سرتاسر ران پای او بعد از یک ساعت منتشر شد. یافته‌های بالینی در این مطالعه نشان داد که بعد از گذشت ۲۴ ساعت محل عقرب گزیدگی دچار واکنش‌های التهابی و قرمزی شد (شکل ۱). تقریباً ۳ روز بعد از عقرب گزیدگی درد در ناحیه ران برطرف شد.

درمان

بیمار بلافاصله بعد از عقرب گزیدگی به بیمارستان مراجعه کرد و درمان با سرم ضدسم عقرب پنتاوالان به صورت تزریق وریدی انجام شد. همچنین بیمار طی دوره درمان از پماد موپیروسین جهت استفاده موضعی برای از بین بردن التهاب پوستی، لوسیون موضعی

۲۰۲۴ حمله Ischemic را در یک مرد ۶۹ ساله از کشور ترکیه گزارش کردند.^{۱۲}

علاوه بر این‌ها واکنش‌های پوستی ناشی از عقرب گزیدگی در برخی مطالعات گزارش شده است. به‌طور مثال Selladurai و همکاران در سال ۲۰۱۹ یک مورد ضایعه پوستی تاول‌دار را ناشی از عقرب گونه *Hottentotta tamulus* در پشت دست یک مرد ۳۰ ساله از کشور سریلانکا گزارش کردند.^{۱۳} در مطالعه حاضر بیمار در ناحیه گزش هیچ‌گونه تاولی نداشت در حالی که التهاب و قرمزی پوست و ویژگی اصلی در ناحیه گزش بود. در گزارش دیگری Desoubeaux و همکاران در سال ۲۰۱۹ یک مورد واکنش پوستی را ناشی از عقرب گونه *Euscorpis carpathicus* در ساعد یک مرد ۳۵ ساله از کشور فرانسه گزارش کردند.^{۱۴}

نتایج این مطالعه نشان داد که ضایعه پوستی التهابی ناشی از نیش عقرب به‌صورت جوش و به شکل دایره‌ای (قطر ۴ سانتی‌متر) ظاهر شد. در مطالعه حاضر نیز ضایعه پوستی التهابی یکی از علائم اصلی در مراحل اولیه عقرب گزیدگی بود. همچنین در گزارش دیگری Fuentes-Silva و همکاران در سال ۲۰۱۴ یک مورد واکنش پوستی را ناشی از عقرب گونه *Rhopalurus amazonicus* در انگشت یک مرد ۳۲ ساله از کشور برزیل گزارش کردند.^{۱۵} نتایج این مطالعه نشان داد که ضایعه پوستی التهابی ناشی از نیش عقرب همراه با تورم خفیف و احساس گزگز ظاهر شد و تقریباً ۶-۵ ساعت پس از گزش، علائم موضعی و سیستمیک از بین رفت. در مطالعه حاضر نیز درد خفیف همراه با التهاب بعد از گذشت ۳ و ۷ روز از گزش از بین رفت. مطالعات اشاره شده در بالا عقرب گزیدگی ناشی از گونه‌هایی به‌غیر از گونه هوتنتوتا جایاکاری (*Hottentotta jayakari*) را گزارش کردند که در این مطالعه برای اولین بار از ایران واکنش پوستی ناشی از گونه گزارش شد.

شکل ۲: عقرب گونه هوتنتوتا جایاکاری (*Hottentotta jayakari*) مشاهده شده در محل استراحت بیمار.

برخی مطالعات سایر عارضه‌های ناشی از عقرب گزیدگی گزارش شده است.

به‌طور مثال خلیلیان و همکاران در سال ۲۰۲۱ یک مورد Myocarditis حاد ناشی از عقرب گزیدگی در یک دختر ۹ ساله از ایران^۶، شاهی و همکاران در سال ۲۰۱۵ مرگ پسر ۱۵ ساله از بندرعباس را ناشی از عقرب گزیدگی *Hemiscorpis acanthocercus*^۷، Köse و همکاران در سال ۲۰۲۱ یک مورد سندرم کرونری حاد (Acute coronary syndrome) ناشی از عقرب گزیدگی را در یک مرد از کشور ترکیه^۸، Bellouki و همکاران در سال ۲۰۲۳ یک مورد Priapism را در یک کودک ۹ ساله از کشور مراکش^۹، Uysal و همکاران در سال ۲۰۲۳ یک مورد *Subarachnoid hemorrhage* را در یک مرد ۶۲ ساله از کشور ترکیه^۶، Ravi و همکاران در سال ۲۰۲۳ یک مورد عقرب گزیدگی در یک مرد ۶۰ ساله که منجر به کوری شده بود را از کشور هندوستان^{۱۰}، Hajar و همکاران در سال ۲۰۲۴ یک مورد Pulmonary Edema را در یک کودک ۱۳ ساله از کشور مراکش^{۱۱} و Aslanyavrusu و همکاران در سال

زهرآگین در کشور ایران وجود دارند، جهت پیشگیری و کنترل از عقرب گزیدگی نیاز به افزایش آگاهی و دانش عمومی افراد در معرض خطر به منظور کاهش خطرات احتمالی لازم است. علاوه بر این‌ها افزایش آگاهی بین پزشکان به‌ویژه جامعه درماتولوژیست‌ها از علائم پوستی این بندپای خطرناک به‌عنوان متخصصان درمانگر می‌تواند در تسریع روند درمان کمک‌کننده باشد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از دکتر حسین براهویی، عضو هیأت علمی پژوهشکده کشاورزی دانشگاه زابل، جهت تأیید نمونه عقرب شناسایی شده در این مقاله تشکر و قدردانی کنند.

به‌طور کلی عقرب‌ها وقتی احساس خطر یا فرار می‌کنند یا وانمود می‌کنند که مرده‌اند و خود به خود، به انسان‌ها حمله نمی‌کنند؛ مگر اینکه فردی آن‌ها را از مخفیگاه‌شان بیرون بکشد. نتایج مطالعات متعدد نشان می‌دهد که دو سوم حملات عقرب‌ها در بیرون از اماکن انسانی و در طول شب اتفاق می‌افتد. از آنجایی که عقرب گزیدگی در کشور ایران وجود دارد، توصیه می‌شود جهت پیشگیری از عقرب گزیدگی افراد در بازگشت به خانه خود پس از تعطیلات یا رفتن به اماکن روستایی و کوهستانی جهت تفریح، قبل از استراحت محل موردنظر را به‌خوبی بررسی کنند به‌طوری که تمام گوشه‌ها، سوراخ‌ها، درز و شکاف دیوارها که می‌توانند به‌عنوان مخفیگاه عقرب‌ها باشند، بررسی شوند. با توجه به اینکه این گروه از آفات

References

1. Alemayehu B, Alemayehu M. Leishmaniasis: A review on parasite, vector and reservoir host. *Health Sci J* 2017;11:1.
1. Gorouhi MA, Izadian A, Bavani MM, et al. Species Composition and Spatial Distribution of Medically Important Scorpions in the Northern Part of Kerman Province, Iran *J Arthropod Borne Dis* 2023;17:321.
2. Parlak ME, Öz E, Küçükkeleş O. Evaluation of scorpion stings in children. *Wilderness Environ Med* 2024;35:5-12.
3. Kumar R. An update on epidemiology and management practices of Scorpion envenomation in India. *J Family Med Prim Care* 2022;11:4932-5.
4. Bardaran M, Mohajer S, Kazemi SM. Distribution mapping of deadly scorpions in Iran. *Toxicon* 2024;250:108109.
5. Çakır T, Uysal AI, Özdemir İ, et al. Subarachnoid hemorrhage following scorpion bite: case report. *Ege Tıp Dergisi* 2023;62:576-8.
6. Khalilian MR, Zavareh SAT, Norouzi AR, et al. Acute Myocarditis Due to Scorpion Sting in a 9-Year-Old Girl. *Case Rep Clin Pract* 2021;6:86-9.
7. Shahi M, Rafinejad J, Az-Khosravi L, et al. First report of death due to *Hemiscorpius acanthocercus* envenomation in Iran: Case report. *Electronic physician* 2015;7:1234.
8. Köse N, Yıldırım T. Acute coronary syndrome because of a scorpion sting in a patient with chronic coronary syndrome: A case report and review of the literature. *Turk Kardiyol Dern Ars* 2021;49:328-333.
9. Bellouki O, El Bote H, Lakssir J, et al. Priapism associated with penile haematoma following a scorpion sting in a child: A rare case report. *Urol Case Rep* 2023;50:102508.
10. Ravi P, Kandan B. Scorpion sting and blindness: A case report. *J Family Med Prim Care* 2023;12:171-3.

11. El Kihel Hajar EJS, Amal H, Mohammed EB. Delayed Severe Reaction to Scorpion Sting: A Case of a 13 Years Old Child with Pulmonary Edema Treated with Non Invasive Ventilation. *Sch J Med Case Rep* 2024;8:1363-6.
12. Aslanyavrusu M, Tuna M, Koyuncu S. Transient Ischemic Attack After Scorpion Sting: A Case Report. *Anatolian J Emerg Med* 2024;7:43-5.
13. Selladurai P, Sagayanathan PA, Kumanan T. Blistering skin lesion: A new observation of Hottentotta tamulus (white scorpion) sting. *SAGE Open Med Case Rep* 2019;7: 1-3.
14. Desoubeaux G, Bailly É, Andres CR, et al. Management of the cutaneous reaction induced by scorpion sting: Thinking about treatment and means of prevention. *Presse med* 2015;44:466-8.
15. Fuentes-Silva D, Santos Jr AP, Oliveira JS. Envenomation caused by *Rhopalurus amazonicus* Lourenço, 1986 (Scorpiones, Buthidae) in Pará State. *Brazil J Venom Anim Toxins Incl Trop Dis* 2014;20:1-4.

Cutaneous reaction due to scorpion bite: a case report

Seyedmohsen Mohebi Nodetz^{1,2}
Allreza Zare Karizi¹
Bita Ghaderi¹
Shahrazad Aghababaei²
Ismaeil Alizadeh^{1*}

1. Department of Vector Biology and Control of Diseases, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2. Infectious and Tropical Diseases Research Center, Hormozgan Health Institute, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandarabbas, Iran

Received: Nov 10, 2024
Accepted: Nov 18, 2024
Pages: 227-232

Corresponding Author:
Ismaeil Alizadeh

Poorsina St., School of Public Health,
Department of Vector Biology and Control
of Diseases, Tehran, Iran
Email: ismaeil.alizadeh@yahoo.com

Conflict of interest: None to declare

Background: Scorpions are known as one of the oldest venomous animals on the planet. Scorpion bites are an important public health problem in many parts of the world, including Iran.

Case Report: In this paper, a 49-year-old woman is presented who came to the hospital with a complaining of skin reactions in the thigh area. The clinical findings in this study showed that the scorpion bite site had inflammatory reactions and redness after 24 hours. The patient was treated with Pentavalent anti-scorpion serum by intravenous injection. Approximately one week after the scorpion bite, the local and systemic symptoms disappeared with the use of anti-inflammatory ointments. Immediately after the scorpion bite, the patient's resting place was checked by the companions, and a specimen of the Hottentotta jayakari scorpion species was identified.

Conclusion: Considering that there are scorpion bite in Iran, in order to prevent and control them, it is necessary to increase the general awareness and knowledge of people at risk in society in order to reduce possible risks. In addition to these, increasing the awareness among doctors, especially dermatologists, of the skin symptoms of this dangerous animal, as therapists, can help speed up the treatment process.

Keywords: cutaneous reactions, scorpion bite, case report

